

Zasady alarmowania służb oraz rola centrum zarządzania kryzysowego w systemie bezpieczeństwa.

Zarządzanie kryzysowe jest kluczowym elementem budującym bezpieczeństwo narodowe kraju. Opiera się ono na działalności organów administracyjnych, natomiast jego celem jest zapobieganie sytuacjom kryzysowym, którymi nazywa się pewne stany, charakteryzujące się narastającą niepewnością, destabilizacją i napięciem społecznym. Sytuacje kryzysowe stwarzają zagrożenie życia, zdrowia, integralności terytorialnej, mienia, środowiska, dziedzictwa kulturowego oraz infrastruktury krytycznej. Reagowanie kryzysowe, a więc element zarządzania kryzysem, jest kategorią dynamicznie się rozwijającą, należącą do strategicznych działań bezpieczeństwa. Za jego istotę uznaje się opanowanie w połączeniu z wyeliminowaniem możliwych przyczyn potencjalnego odnowienia się kryzysu w przyszłości. W związku z niezaprzeczalnym faktem, jakim jest wzrost zagrożeń kryzysowych o najróżniejszym charakterze (militarnym, cywilnym), rośnie zainteresowanie koncepcjami zarządzania kryzysowego oraz potrzeba permanentnego jego polepszania. Zarządzanie kryzysowe to działalność organów administracji publicznej będącej elementem kierowania bezpieczeństwem narodowym, która polega na zapobieganiu sytuacjom kryzysowym, przygotowaniu do przejmowania nad nimi kontroli w drodze zaplanowanych działań, reagowaniu w przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowych, usuwaniu ich skutków, oraz odtwarzaniu zasobów i infrastruktury krytycznej. Zarządzanie jest procesem decydowania, który składa się z trzech faz:

- pozyskiwania,
- gromadzenia,
- przetwarzania i dystrybucji informacji.

Działania zarządzania kryzysowego polegają na niedopuszczaniu do powstania sytuacji, które wpływają lub mogą wpływać negatywnie na stan bezpieczeństwa społeczeństwa oraz jego mienia, jak również środowiska, a także sytuacji, które ograniczają w jakimś stopniu funkcjonowanie właściwych organów administracji publicznej z powodu nieposiadania odpowiednich środków bądź sił. Częścią zarządzania kryzysowego jest również odtwarzanie systemów oraz obiektów (elementów niezbędnych dla bezpieczeństwa państwa i obywateli), które są niezastąpione dla funkcjonowania organów administracji publicznej, przedsiębiorstw i instytucji. Systemy te budują infrastrukturę krytyczną, w skład której wchodzi:

- zapotrzebowania w energię,
- surowce energetyczne i paliwa,
- systemy łączności,
- systemy finansowe,
- sieci teleinformatyczne,
- systemy ochrony zdrowia i zaopatrzenia w wodę,
- systemy transportowe,
- ratownicze,
- systemy ogólnie określane, jako zapewniające ciągłość działania administracji publicznej,
- systemy produkcji, składowania, przechowywania i stosowania substancji chemicznych i promieniotwórczych (np. rurociągi substancji niebezpiecznych).

Każdy szczebel reagowania kryzysowego i każda płaszczyzna jego zarządzania ma określone swoje zadania. Z zakresu ochrony infrastruktury kryzysowej zadaniami są:

- zbieranie i przetwarzanie informacji na temat jej zagrożeń,

- tworzenie a następnie realizowanie procedur na wypadek wystąpienia zagrożeń dla infrastruktury krytycznej,
- odtwarzanie infrastruktury krytycznej,
- współdziałanie administracji publicznej z właścicielami oraz posiadaczami samoistnymi i zależnymi obiektów,
- instalacji czy urządzeń infrastruktury krytycznej w zakresie jej ochrony.

Wspomniane wyżej sytuacje kryzysowe są głównym powodyrem i podstawą istnienia zarządzania kryzysowego. Zaliczamy do nich:

- kryzys fizjologiczny,
- psychologiczny,
- społeczny,
- ekologiczny,
- ekonomiczny,
- polityczny,
- polityczno – militarny.

Zagrożenia wynikające z owych kryzysowych sytuacji podzielić można na:

1. Katastrofy naturalne,
2. Katastrofy techniczne,
3. Inne.

Do katastrof naturalnych zaliczyć należy powodzie (zarówno te opadowe, jak i roztopowe), silne wiatry, takie jak huragan oraz pozostałe anomalie pogodowe, ponadto epidemie, plagi zwierzęce, ruchy tektoniczne, skutkujące na przykład osuwaniem się ziemi.

Do katastrof technicznych należą pożary, awarie gazowe, awarie i wypadki z użyciem środków toksycznych, awarie i wypadki związane z radiacją, katastrofy budowlane i komunikacyjne oraz awarie urządzeń infrastruktury technicznej.

Do ostatniej kategorii zaliczają się akty terroryzmu, takie jak podkładanie ładunków wybuchowych, a także ogólnie pojmowany terroryzm, jako działalność zorganizowanej grupy ludzi, itp..

Zarządzanie kryzysowe realizowane jest na zasadzie zbieżności dążeń z bezpieczeństwem narodowym. Dla obu tych kategorii kluczowym dla sukcesu jest przygotowanie odpowiednich struktur, aby móc skutecznie działać, co w efekcie prowadzi do prawidłowego i pożądanego funkcjonowania. Każdy obywatel jako jednostka współtworząca całość – państwo - ma prawo oczekiwać sprawnego kierowania systemem zarządzania kryzysowego, a co za tym idzie tworzenia poczucia bezpieczeństwa, które jest niezbędne dla egzystencji. Zarządzanie kryzysowe powinno spełniać się jako ocena potencjalnych zagrożeń, konstruować warunki do podejmowania właściwych reakcji, zmniejszać i ograniczać efekty wystąpienia zagrożenia, jak również podejmować właściwe działania – reakcje i odtwarzać to, co zostało przez sytuacje kryzysowe zniszczone. Żaden jednakże system nie zapewni całkowitej i permanentnej jego sprawności, dlatego też niezbędne jest nieustanne ulepszanie go w oparciu do zdobywaną wiedzę na temat zagrożeń oraz najlepszych sposobów radzenia sobie z nimi.

Osoby kierujące działaniami, których celem jest zapobieganie skutkom klęski żywiołowej (wójt, starosta, wojewoda lub ich pełnomocnicy), postępują przy pomocy gminnego, powiatowego lub wojewódzkiego zespołu reagowania kryzysowego oraz Rządowego Zespołu Koordynacji Kryzysowej. Działając na podstawie Ustawy o zarządzaniu kryzysowym z dnia 26 kwietnia 2007 r., wojewoda i starosta mają obowiązek wykonywać przypisane im zadania przy pomocy zespołu zarządzania kryzysowego odpowiednio – wojewódzkiego i powiatowego, natomiast wójt koordynuje działalność krajowego systemu ratowniczo – gaśniczego na obszarze gminy.

Krajowy Rada Ministrów, Prezes Rady Ministrów Rządowy Zespół Zarządzania Kryzysowego Rządowe Centrum Bezpieczeństwa.

Resortowy Minister kierujący działem administracji rządowej, Kierownik organu centralnego Zespół Zarządzania Kryzysowego (ministerstwa, urzędu centralnego) Centrum Zarządzania Kryzysowego (ministerstwa, urzędu centralnego).

Wojewódzki Wojewoda Wojewódzki Zespół Zarządzania Kryzysowego Wojewódzkie Centrum Zarządzania Kryzysowego.

Powiatowy Starosta powiatu Powiatowy Zespół Zarządzania Kryzysowego Powiatowe Centrum Zarządzania Kryzysowego.

Gminny Wójt, Burmistrz, Prezydent miasta Gminny Zespół Zarządzania Kryzysowego Mogą być tworzone (nie ma obowiązku tworzenia) gminne (miejskie) centra zarządzania kryzysowego.

Ustawa o zarządzaniu kryzysowym z dnia 26 kwietnia 2007 r. określa, iż na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej zarządzanie kryzysowe sprawowane jest przez Radę Ministrów, a w sytuacjach niecierpiących zwłoki – ministra właściwego. Z najwyższym i centralnym – szczeblem krajowym, współpracuje **Rządowe Centrum Bezpieczeństwa**. Jest to państwowa jednostka budżetowa, której zadaniem jest określanie zagrożeń w oparciu o tzw. „ośrodki kryzysowe”, jak również tworzenie najważniejszych rozwiązań pojawiających się w sytuacjach kryzysowych. Ponadto Rządowe Centrum Zagrożeń odpowiada za koordynowanie przepływu informacji o zagrożeniach, tworzenie katalogu potencjalnych zagrożeń, monitorowanie ich, współpracuje także z NATO i Unią Europejską w ramach zarządzania kryzysowego. Na poziomie krajowym organem opiniodawczo – doradczym jest Rządowy Zespół Zarządzania Kryzysowego, do zadań którego należą:

- przygotowywanie propozycji użycia sił i środków niezbędnych do opanowania sytuacji kryzysowych;
- doradzanie w zakresie koordynacji działań organów administracji rządowej, instytucji państwowych i służb w sytuacjach kryzysowych;
- opiniowanie sprawozdań końcowych z działań podejmowanych w związku z zarządzaniem kryzysowym;
- opiniowanie potrzeb w zakresie odtwarzania infrastruktury lub przywrócenia jej pierwotnego charakteru;
- opiniowanie i przedkładanie Radzie Ministrów Krajowego Planu Zarządzania Kryzysowego;
- opiniowanie projektu zarządzenia Prezesa Rady Ministrów, o którym mowa w art. 7 ust.4.

Centrum Zarządzania Kryzysowego pełni bardzo istotną funkcję ośrodka łączności oraz koordynatora służb, które swoją działalnością składają się na tworzenie bezpieczeństwa państwa. Do kluczowych zadań Centrum Zarządzania Kryzysowego należą obowiązki związane z pełnieniem całodobowych dyżurów, czynności związane z zarządzaniem informacjami na temat sytuacji nadzwyczajnych, podejmowanie działań adekwatnych

i właściwych do sytuacji kryzysowych, kooperacja z Centrami Zarządzania Kryzysowego organów administracji publicznej, kontrola systemów alarmowania i wykrywania, jak również systemu wczesnego ostrzegania ludzi. Ponadto Centrum Zarządzania kryzysowego odpowiedzialne jest za pozyskiwanie informacji oraz raportowanie sytuacji i prognozowanych zagrożeń, współdziałanie z podmiotami realizującymi monitoring środowiska, a także z podmiotami prowadzącymi akcje ratownicze, poszukiwawcze oraz humanitarne, dokumentowanie swoich działań oraz zbieranie danych i współpraca w tym zakresie z innymi wydziałami Urzędu, administracją samorządową, administracją zespoloną i niezespoloną oraz innymi służbami, inspekcjami i organizacjami pozarządowymi.

Szczebel wojewódzki - wojewoda - prowadzenie monitoringu, planowanie, reagowanie i pozbywanie się konsekwencji zagrożeń na terenie województwa, - realizowanie zadań dotyczących planowania cywilnego, - administrowanie, planowanie i prowadzenie szkoleń, ćwiczeń i treningów z zakresu zarządzania kryzysowego, - wnioskowanie o użycie Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, - wykonywanie przedsięwzięć wynikających z dokumentów planistycznych, - profilaktyka i usuwanie następstw zdarzeń terrorystycznych, planowanie zadań z zakresu ochrony infrastruktury krytycznej.

Szczebel powiatowy - starosta - prowadzenie monitoringu, planowanie, reagowanie i pozbywanie się konsekwencji zagrożeń na terenie powiatu, - realizacja zadań z zakresu planowania cywilnego, administrowanie, - planowanie i prowadzenie szkoleń, ćwiczeń i treningów z zakresu zarządzania kryzysowego, - realizacja przedsięwzięć planu operacyjnego powiatów i miast na prawach powiatu, - profilaktyka i usuwanie następstw zdarzeń terrorystycznych, planowanie zadań z zakresu ochrony infrastruktury krytycznej.

Szczebel gminny – wójt, burmistrz, prezydent miasta - prowadzenie monitoringu, planowanie, reagowanie i pozbywanie się konsekwencji zagrożeń na terenie gminy, - realizacja zadań z zakresu planowania cywilnego, - administrowanie, planowanie i prowadzenie szkoleń, ćwiczeń i treningów z zakresu zarządzania kryzysowego, - realizacja przedsięwzięć wynikających z planu operacyjnego funkcjonowania gmin i gmin o statusie miasta, - profilaktyka i usuwanie następstw zdarzeń terrorystycznych, - organizacja i realizacja zadań z zakresu ochrony infrastruktury krytycznej. Zasadność funkcjonowania systemu zarządzania kryzysowego opiera się na jego fazach, które są niezbędne dla skutecznego działania administracji publicznej na tej płaszczyźnie. Czynności podejmowane na rzecz zarządzania kryzysowego powinny być podejmowane w odpowiednim momencie, na tyle wcześnie by móc przeciwdziałać sytuacjom kryzysowym. Różnorodność metod postępowania wykształciła potrzebę powstania czterech faz reagowania kryzysowego, zależnych od takich czynników jak potencjalność zagrożenia czy potrzeba usunięcia jego skutków. Fazy te odnoszą się do wszelkich działań, celem których jest likwidacja zagrożeń, gotowość na ich potencjalne wystąpienie, odpowiednią reakcją, jak również czynności wznawiające stan sprzed niebezpieczeństwa.

Kompleksowe działanie w fazie zapobiegania, przygotowania, reagowania i odbudowy stwarza odpowiednie warunki do kierowania strukturami rządowymi i strukturami samorządu terytorialnego. Pierwszą fazą jest zapobieganie. Na tym etapie ważne jest zauważanie – wychwytywanie potencjalnych zagrożeń, a następnie wyeliminowanie ich lub zmniejszenie, tak aby nie doszło do powstania sytuacji kryzysowej. Zadaniem kluczowym jest w tym miejscu monitorowanie, analizowanie oraz przewidywanie progresu zdarzeń w odniesieniu do możliwości pojawienia się niebezpieczeństwa. Faza zapobiegania w zarządzaniu kryzysowym wykonywana jest na szczeblu samorządowym, wojewódzkim i centralnym i posiada cele podobne do dążeń systemu kierowania bezpieczeństwem narodowym. Kolejną fazą jest reagowanie, będące ogółem przedsięwzięć związanych z przygotowaniem do prowadzenia działań podczas występowania sytuacji kryzysowej. Na tym etapie opracowuje się plany reagowania kryzysowego, które określają zadania, czas i miejsce podejmowanych działań. Organy administracji publicznej realizują w tej fazie gotowość do efektywnego działania przy pomocy posiadanych środków i sił. Trzecią fazą jest reagowanie w sytuacji kryzysowej. Reagowanie następuje po fakcie wystąpienia jakiegoś zagrożenia i w oparciu o nie. Zaplanowane wcześniej działania są realizowane tu poprzez natychmiastowe uczestnictwo w oparciu o pewne procedury i zadania. Reagowanie ma likwidować niebezpieczeństwo, aby móc w jak największym stopniu zminimalizować jego skutki. Faza ta koreluje z fazą przygotowawczą, gdyż jest sprawdzianem efektywności realizacji

zadań zarządzania kryzysowego części preparacyjnej. Dla sprawności przebiegania owej fazy i dla jej sukcesu niezwykle istotna jest dyscyplina przebiegu informacji, przewidywanie zdarzeń oraz skutków podejmowanych decyzji. Ostatnia faza polega na usuwaniu skutków sytuacji kryzysowej, jak również odtwarzaniu zasobów infrastruktury krytycznej. Faza ta ma trwać dopóki nie odbudowane zostaną wszystkie systemy. Odbudowa polega na działaniach ratowniczych i zapewnieniu pomocy dla poszkodowanych w początkowym stadium jej trwania, jako na działaniach de facto najistotniejszych dla zdrowia i życia. Realizowane jest to poprzez dostarczanie żywności, lokum oraz wsparcia psychologicznego. Ponadto odtwarzane są i uzupełniane siły i środki użyte w akcjach ratowniczych .